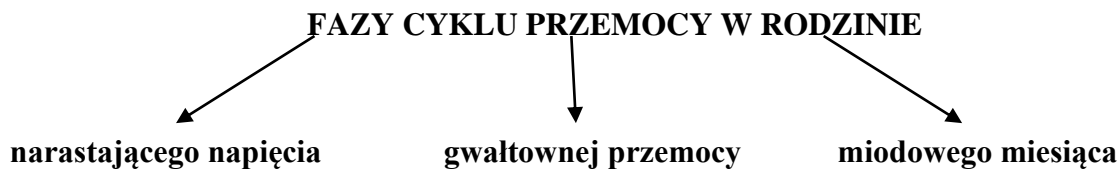
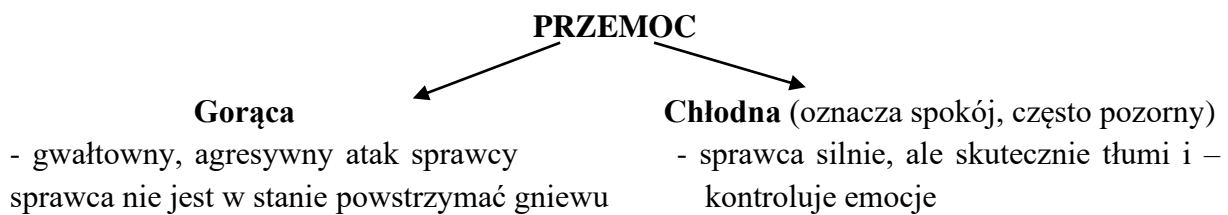

Przemoc w rodzinie oraz procedura „Niebieskiej Karty”

Przemoc w rodzinie – to jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste członków rodziny, a także innych osób wspólnie zamieszkujących lub gospodarujących, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodującą szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienie i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą (Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie z dnia 29 lipca 2005 r., art.2 pkt.2)

Przemoc domowa to problem całej rodziny (wszystkich domowników) – sprawca ustala zasady (osoba dominująca). Przemoc stanowi podstawowe wiązanie w relacjach. Zatrzymanie przemocy często oznacza rozpad rodziny. Jeśli uda jej się przetrwać po zatrzymaniu przemocy, staje przed nowym zadaniem, aby nauczyć się trwać i funkcjonować bez niej.

Sprawca przemocy – to osoba, która przez dysfunkcyjne wzorce relacji w rodzinie realizuje swoją potrzebę dominacji, kontroli i utrzymywania władzy.

Zachowania rodzica (sprawcy przemocy), które mogą wystąpić po ujawnieniu:

- Zaprzecza, że stosuje przemoc,
- Przerzuca odpowiedzialność na swoją ofiarę lub inne osoby,
- Bagatelizuje swoje działania oraz ich skutki (ilościowo i jakościowo),
- Używa agresji (słownej) wobec pracownika, drugiego rodzica, dziecka,
- Gratyfikuje dziecko – stara się być atrakcyjnym rodzicem,
- Chce kontrolować otoczenie – umniejsza znaczenie, zmienia tematy rozmowy. Jest uwodzicielski, czarujący, potrafi zrobić dobre wrażenie.

Postawa rodzica niekrzywdzonego po ujawnieniu przemocy:

1. RODZIC WSPIERAJĄCY:

- Wierzy w to co ujawniło dziecko. Uznaje, że jako rodzic ma dużą rolę w zatrzymaniu przemocy.

- Swoimi działaniami zapewnia dziecku wsparcie w radzeniu sobie z konsekwencjami doznawania przemocy oraz ochronę przed sprawcą.
 - Podejmuje i utrzymuje aktywną współpracę z instytucjami na rzecz zatrzymania przemocy.
 - Rozpoznaje i rozumie potrzeby dziecka.
2. **RODZIC NIEKRZYWDZĄCY** (bierny sprawca przemocy):
- Nie wierzy w to co mówi dziecko
 - Jeżeli dopuści do świadomości, że w zachowaniu sprawcy było coś złego, uważa, że nie było to istotną krzywdą dla dziecka
 - Często obarcza dziecko za zachowanie sprawcy, uważa że spowodowało go lub zasłużyło na nie
 - Nie współpracuje z instytucjami na rzecz objęcia dziecka ochroną, bo nie uznaje, że stało się coś krzywdzącego.

Sytuacja psychologiczna dziecka w rodzinie z problemami przemocy

Krzywdzenie dziecka – to wszystkie formy fizycznego i/lub emocjonalnego złego traktowania, zaniedbania, wykorzystania seksualnego lub komercyjnego, doznane od osoby odpowiedzialnej za dziecko, której ono ufa, lub która ma władzę nad nim skutkującą faktyczną lub potencjalną krzywdą dziecka dla jego zdrowia, możliwości przetrwania, albo godności.

Najczęściej występujące objawy u dziecka krzywdzonego:

1. Rozwój poznawczy:

- opóźnienie rozwoju poznawczego w odniesieniu do wieku dziecka,
- trudności w koncentracji uwagi,
- zaburzenia rozwoju mowy (np. mutyzm wybiórczy, jękanie),
- zniekształcenia myślowe, tzn. przekonania dziecka o swojej winie, odpowiedzialności za to co się stało.

2. Rozwój emocjonalny:

- poczucie winy,
- niska samoocena, reakcje nerwicowe (np. tiki, obgryzanie paznokci, wrywanie włosów),
- wysoki poziom lęku, fobie,
- nerwowość, złość, płacz, bez konkretnego powodu,
- odcinanie się od emocji (dziecko zachowuje się tak jakby nic nie czuło),
- moczenie wtórne,
- stereotypie występujące w zabawie (głównie dzieci przedszkole i wczesnoszkolne),

3. Rozwój psychoseksualny:

- zachowania masturbacyjne (występowanie masturbacji bez obecności innych objawów zwykle jest wyrazem napięcia emocjonalnego, nie zaś

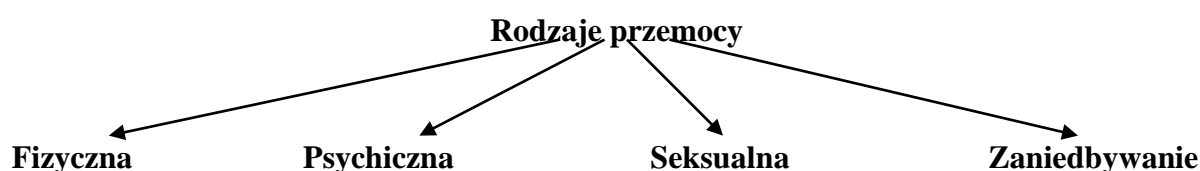
przemocy. U dzieci do lat 4 masturbacja stanowi element prawidłowego rozwoju psychoseksualnego),

- zachowania seksualne,
- odgrywanie przemocy seksualnej podczas zabaw,
- wypowiedzi dotyczące seksualności,
- wiedza o seksualności nieadekwatna do wieku dziecka,
- stereotypie występujące w zabawie związane z kontaktem seksualnym,
- zachowania o charakterze prostytucji (dotyczy dzieci w wieku szkolnym i młodzieży),
- uszkodzenia w obrębie narządów płciowych, nawracające infekcje narządów moczowo-płciowych.

4. **Rozwój psychospołeczny:**

- wycofanie się, izolacja od grupy rówieśniczej,
- zachowania agresywne wobec rówieśników,
- stosowanie przemocy wobec innych,
- zachowania nieposłuszne (dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym) oraz opozycyjno-buntownicze (wiek szkolny i młodzież),
- zachowania ryzykowne (dzieci w wieku szkolnym i młodzież).

Zwykle u dziecka krzywdzonego występuje co najmniej kilka objawów widocznych w wymienionych w sferach rozwojowych. Występowanie pojedynczych objawów nie oznacza podejrzenia, że dziecko jest krzywdzone.

Ujawnienie przez dziecko przemocy ma miejsce wtedy, kiedy dziecko poinformuje o tym, że doznaje form przemocy ze strony swoich najbliższych. Ujawnienie jest dla dziecka bardzo trudnym momentem, świadczy o odwadze i determinacji.

Dziecku trudno jest ujawnić przemoc w rodzinie, ponieważ:

- boi się gniewu sprawcy,
- nie wie czy ktoś mu uwierzy,
- nie wie czy ktoś będzie w stanie mu pomóc,
- zakłada, że będzie musiało wziąć odpowiedzialność za przemoc,
- boi się zmiany w rodzinie, konsekwencji jakie przyniesie interwencja służb.

Fakt ujawnienia przez dziecko przemocy nie podlega ocenie uwiarygodniającej ze strony pracownika oświaty, wymaga zareagowania.

Czynniki wystąpienia przemocy wobec dziecka (wg Kevina Browna) – pierwsze 5 lat życia:

- problemy społeczno-ekonomiczne (bezrobocie),
- samotny rodzic lub separacja,
- choroby psychiczne, uzależnienie od alkoholu, narkotyków,
- rodzice obojętni, nietolerancyjni lub nadopiekuńczy,
- historia przemocy w rodzinie,
- wiek matki poniżej 21 lat,
- rodzina zrekonstruowana lub konkubinaty,
- niska waga urodzeniowa dziecka lub przedwczesny poród,
- rodzic w dzieciństwie doświadczył przemocy lub zaniedbania.

Procedura „Niebieskiej Karty” to skoordynowany system pomocy dla osób, które doznają przemocy domowej.

Procedura „Niebieskiej Karty” powinna być uruchomiona w związku z uzasadnionym podejrzeniem zaistnienia przemocy w rodzinie (opisuje je Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13.09.2011 r. w sprawie procedury „Niebieskiej Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieskiej Karty”)

Przebieg procedury „Niebieskiej Karty”:

1. Wszczęcie procedury.
2. Opracowanie indywidualnego planu pomocy.
3. Oddziaływanie na sprawcę przemocy.
4. Realizacja indywidualnego planu pomocy.
5. Ewentualne zdarzenia niebezpieczne w trakcie procedury „Niebieskiej Karty”.
6. Zakończenie procedury „Niebieskiej Karty”.

Szczegółowe omówienie procedury „Niebieskiej Karty” :

Procedura rozpoczyna się od wypełnienia Karty A. Może ją wypełnić: policjant, pracownik socjalny, pracownik oświaty, przedstawiciel ochrony zdrowia, członek gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych.

1. Karta A – wszczęcie procedury to wypełnienie Karty A przez uprawnionych do tego przedstawicieli służb, instytucji w obecności osoby pokrzywdzonej przemocą. Jeśli osobą pokrzywdzoną jest dziecko - w obecności opiekuna prawnego lub faktycznego, bliskiej osoby dorosłej najlepiej w obecności psychologa. Formularz musi być przekazany niezwłocznie (nie później niż w ciągu 7 dni) do Zespołu Interdyscyplinarnego.
2. Karta B – zawiera pouczenie o prawach osoby pokrzywdzonej i pomocne informacje.
3. Karta C – wypełnia je przedstawiciel Zespołu Interdyscyplinarnego lub grupy roboczej w obecności osoby pokrzywdzonej przemocą – zawsze tylko dorosłej. Na tej podstawie zostanie opracowana diagnoza sytuacji oraz przygotowany indywidualny plan pomocy, które zostaną zapisane w Karcie C.

4. Karta D – wypełnia je przedstawiciel Zespołu Interdyscyplinarnego lub grupy roboczej w obecności osoby podejrzanej o stosowanie przemocy – zawsze tylko dorosłej. Na tej podstawie zostanie sporządzona diagnoza sytuacji osoby stosującej przemoc, działania w stosunku do tej osoby oraz zobowiązania przez nią podjęte.

W ramach procedury „Niebieskiej Karty” przedstawiciel oświaty jest zobowiązany realizować następujące działania:

- przekazuje informacje o możliwościach pomocy, wsparcia, możliwych do podjęcia działań mających na celu poprawę sytuacji osób doznających przemocy w rodzinie,
- organizuje dostęp do pomocy medycznej osobie doznającej przemocy,
- prowadzi rozmowy z osobami stosującymi przemoc – dotyczące konsekwencji ich działań oraz informuje o możliwości leczenia i terapii,
- diagnozuje sytuację i potrzeby osób pokrzywdzonych – szczególnie dzieci,
- udziela kompleksowych informacji – opiekunom dziecka o możliwych formach pomocy psychologicznej, prawnej, socjalnej i pedagogicznej oraz wsparcie rodzinie – dotyczące specjalistycznej pomocy dla ofiar przemocy, szczególnie dzieci,
- realizuje obowiązki członka grupy roboczej – jeśli jest do niej powołany.

Postępowanie w sytuacji podejrzenia przemocy w rodzinie wobec dziecka.

Uruchomienie procedury „Niebieskiej Karty” następuje zawsze w przypadku powzięcia, w toku przeprowadzonych czynności służbowych lub zawodowych, podejrzenia stosowania przemocy wobec członków rodziny lub w wyniku zgłoszenia dokonanego przez członka rodziny lub przez osobę będącą świadkiem przemocy w rodzinie.

Działania:

1. Rozmowa z dzieckiem

A) Dziecko sygnalizuje potrzebę rozmowy:

- prosi o chwilę rozmowy,
- pyta czy może coś powiedzieć w zaufaniu,
- mówi, że już nie da rady wytrzymać w domu,
- mówi o lęku przed powrotem do domu,

B) Pracownik oświaty rozpoczyna rozmowę z dzieckiem gdy:

- widzi utrzymującą się znaczną zmianę zachowania dziecka,
- zauważa ślady, które mogą wskazywać na przemoc,
- otrzymuje informacje od innej osoby, który podejrzewa, że dziecko doznaje przemocy

Podczas rozmowy z dzieckiem pracownik oświaty:

- dokonuje oceny stopnia zagrożenia bezpieczeństwa dziecka,
- wstępnie rozpoznaje sytuację dziecka,
- ustala osoby, które mogą zadbać o jego bezpieczeństwo,
- weryfikuje podejrzenia.

2. Rozmowa z opiekunem/opiekunami

- Pracownik oświaty szuka rodzica, który wspiera dziecko, zaprasza go na rozmowę. Informuje o swojej wiedzy na temat istniejącej przemocy. Ustala aktualny poziom bezpieczeństwa dziecka, możliwości zadbania o jego bezpieczeństwo.
- Obserwuje postawy wychowawcze, zgłaszane trudności wychowawcze, poziom akceptacji dla stosowania przemocy.
- Rozmawia także z rodzicem, którego podejrzewa, że stosuje przemoc wobec dziecka.
- **NIGDY NIE KONFRONTUJE DZIECKA Z OSOBĄ STOSUJĄCĄ PRZEMOC!**

3. Zespołowa decyzja o podjęciu działań

Po zebraniu informacji od dziecka, rodzica wspierającego oraz obserwacji i informacji posiadanych przez innych pracowników placówki ustala z pomocą pedagoga, psychologa i Dyrekcji jakie działania placówki oświatowej będą potrzebne dziecku i uruchamia te działania.

4. **Powiadomienie instytucji, służb** jeśli dziecko zgłasza fakty dotyczące przemocy w rodzinie, uruchomienie procedury „Niebieskiej Karty” lub jako pedagog ma uzasadnione podejrzenie, że dziecko jest ofiarą przemocy w rodzinie uruchamia procedurę „Niebieskiej Karty”. Jeśli dziecko potrzebuje pomocy medycznej lub schronienia przed przemocą placówka zawiadamia Sąd Rodzinny, organizuje pomoc lekarską.
5. **Monitorowanie sytuacji dziecka** na każdym etapie pracy nad diagnozą i/lub zatrzymaniem przemocy w rodzinie wobec dziecka należy monitorować poziom bezpieczeństwa dziecka – sprawdzać na ile dostrzeżone wcześniej czynniki ryzyka podnoszą poziom zagrożenia dziecka przemocą (www.niebieskaLinia.pl/algorytmy/).

Pomocne informacje:

1. „Niebieska Linia” – poradnia telefoniczna dla osób pokrzywdzonych przemocą i innymi przestępstwami – Tel. 22-688-7000
2. Poradnia telefoniczna „Niebieska Linia” Tel. 801-120-002
3. Adresy internetowe instytucji pomagających w przypadku przemocy domowej:
 - www.niebieskaLinia.pl (zakładka „szukam pomocy”)
 - www.pokrzywdzeni.gov.pl (zakładka „sieć pomocy”)
 - www.ms.gov.pl (zakładka „działalność/przeciwdziałanie przemocy w rodzinie)
 - www.mpips.gov.pl (zakładka „przeciwdziałanie przemocy w rodzinie”)

Opracowała:
Beata Świątorecka

na podstawie materiałów z kursu learning prowadzonego przez ORE:

Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie wobec dziecka oraz wdrożenie procedury
"Niebieskiej Karty" w oświacie.